

EXCURSIO
AL
CASTELL DE BELLOCH
Y SOS ENCONTORNS.

11 MAIG 1879.

Feya ja algun temps que nostre consoci lo Iltre. senyor D. Joaquim de Mercader y de Belloch, Comte de Belloch, *nos havia ofert acompanyarnos á visitar sa casa senyorial de Belloch en lo Vallés y alguns monuments megalítichs situats en aquella encontrada, monuments descrits galanament per dit senyor en una conferencia que doná en lo dia 25 d' Abril últim en lo local de nostra ASSOCIACIÓ. En lo matí del dia 11 de Maig del corrent any, acceptant tan dignes oferiments, nos reunirem á Cardedeu, ab lo expressat Sr. Comte, los Srs. D. Carles Garcia Vilamala, D. Antoni Massó, D. Eduart de Domenech, D. Heribert Barallat, D. Eduart Tamaro, D. Frederich Bordas, D. Ramon Soriano, D. Jaume Balaguer y Merino, D. Joaquim Olivó,*

D. Alfred Gaza, D. Lluís Casades, D. Joaquim Casades, D. J. Tallièn de Cabarrús y l' infrascrit.

Tot ho tenia disposat convenientment lo Sr. de Mercader pera fer la excursió agradable y atractiva. Eran las nou del matí quan sortirem de Cardedeu en direcció á Belloch. Lo Sr. Comte tenia preparadas duas tartanas y disposats alguns dels seus servidors pera acompanyarnos. Mes com lo camí que anavam á empendre era en extrém pintoresch, preferirem ferlo á peu en un principi, utilisant mes tart las tartanas los que se sentian mes fatigats y seguint á peu fins al castell los mes animosos.

A la sortida de Cardedeu nos detinguérem curts instants al enfront d' una creu de pedra, bastant bonica, obra del sigle xvii. Forma son fust una columna salomónica ab capitell compost. En una cara de la creu hi ha lo Sant Crist, en la altre la Verge. Caps de querubins la adornan en sos costats. La base sobre la que s' apoya es quadrada; destacantse en una de sas caras l' escut d' armas de Cardedeu y en altre unas deixuplinas. Aquesta creu de terme se tractava de traslladarla al cementir, lo que s' evitá gracias á las gestions del Sr. Comte. Tal vegada los projectistas consideravan que en lo lloch ahont se pretenia situarla marcaria també un terme, lo terme de la creu que representan los etzars de la vida.

La distancia de Cardedeu á Belloch es escassament d' una hora, que passa lleugera per la bellesa del paisatge que en tot lo camí 's disfruta. Destacántse del casal situat en la mes alta estribació d' un petit serrat, s' ovira ja de lluny la torra del homenatge. No quedan del antich castell mes que la citada torra, la capella y alguns restos de fortificació. Deixant á la dreta la torra, penetrárem en un gran pati

anterior al modern casal. Per sa situació relativa ab la indicada torra y ab los restos existents de la muralla, opina lo Sr. Comte que formaria part aquest pati de la plassa d' armas del castell. Escassos son los restos existents de la antiga muralla y á més en un total estat d' enrunament, per quals motius rés se pot deduhir per élls de la grandiositat del castell y del perimetre que ocuparia.

La torra del homenatge, abans citada, modificada sens dupte, en son alsat, está coronada de marlets ostentant en son punt mes enlayrat lo pàl ahont en las solemnitats y festas de la casa s' arbora la ensenya de la familia de Belloch.

Lo panorama que 's disfruta desde dalt de la torra es en extrem falaguer. Dominat per lo gegantí Montseny, sens esser molt extens, presenta tan bellas sinuositats ab petites y delitosas valls rublertas de vegetació variada, tan delicats accidents en lo territori que 's domina, y s' oviran per entre 'ls colls de las montanyas y per dessobre 'ls mes baixos tossals, cops devista tan bells y encisers; que passantse allí voladoras las horas en agradable contemplació, se regoneix lo bon acert y propietat ab que s' anomena *Belloch*; lloch verament bell y plácévol; com se comprén també que, per los propis motius y per sa bona situació estratègica en lo cim del més alt tossal de la encontrada, á la que per complert domina, l'escullissen pera sa maysó forta senyorial los antichs senyors de Belloch, y pera lloch de recreació son actual possessor.

Fou restaurada ó reedificada la torra del homenatge en 1704 per lo primer comte de Belloch, D. Ramon de Belloch y de Macip, fenthi construir en son interior una capella dedicada al apóstol Sant Pau, la qual fou benehida y

oberta al cult en l' any 1706. L' actual Sr. Comte restaurà aquesta capella fent construir son altar nou en 1865.

Y ja que hém parlat del fundador d' aquesta capella, lo primer Comte de Belloch, devém fer notar que no sòls los senyors de dita noble Casa figuraren sempre en totas ocasións y en totas las lluytas hagudas, com á decidits campións de lat causas més simpáticas á Catalunya, si que també que lo indicat titol de Comte fou donat al expressat D. Ramon de Belloch per l' arxiduch Carles d' Austria, ab tal d' haverse distingit com á un dels més fermes sostenedors de sa justa causa.

Es tradicional, donchs, en los Bellochs l' amor á Catalunya y son entussiasme y marcat interés per las mes nobles aspiracións de la patria y per tot quant degui pervenir en gloria y profit de la meteixa; aixís donchs se pot dir que 'l catalanisme práctic y desinteressat que professa en tan eminent grau lo avuy senyor comte de Belloch, es una herencia adquirida de sos progenitors y que éll s' esmera y se complau en fer creixer y aumentar.

La capella de Sant Pere que s' alsa avuy en l' interior de la actual casa, es d' antiquíssima fundació, tenint ja distints privilegis concedits per diferents Pápas en lo sigle XII, entre ells lo important de celebrar los divins oficis á porta tancada en temps d' excomunió y d' interdicte. Possedia aquesta capella alguns beneficis fundats per distints senyors de Belloch, los quals l' havian dotada així meteix ab quantiosos dóns y llegats.

Durant la guerra de la Independencia en 1808 fou cremada y saquejada la capella junt ab lo casal, que quedá quasi del tot soterrat. L' incendi durà 7 ó 8 dias sens que ningú s' atrevis á apagarlo per pór als francesos; y á favor

del meteix desapareguéren alguns objectes, no sols de valor intrínsech, sinó històrich y arqueològich. Després del incendi se féren aparedar la porta y las oberturas de la capella pera evitar sa mes complerta profanació.

Més l' actual senyor Comte de Belloch, á qui tant deu ja l' art y la arqueologia de nostra patria, ab son inacabable zél y persistent amor á las glorias y recorts de sos passats, conseguí en l' any 1850 de son avi matern D. Joseph Marià de Belloch, possessor en aquella época de la capella, la ordre pera fer desapareixer l' envá y obrir en son lloch una porta provisional. Aixó fet s' inspeccionaren los restos de la capella pera salvar lo que en élla hagués respectat l' incendi. En mitj de la runa y de las cendras se trobáren objectes apreciabilíssims dels que se'n conservan alguns en la capella y 'ls altres en la casa-palau del Sr. Belloch en aquesta ciutat; com son entre élls, los retratos dels arxiduchs d' Austria D. Carles y D.ª Isabel, y una cartera ab varis documents pertanyents á la guerra de Successió.

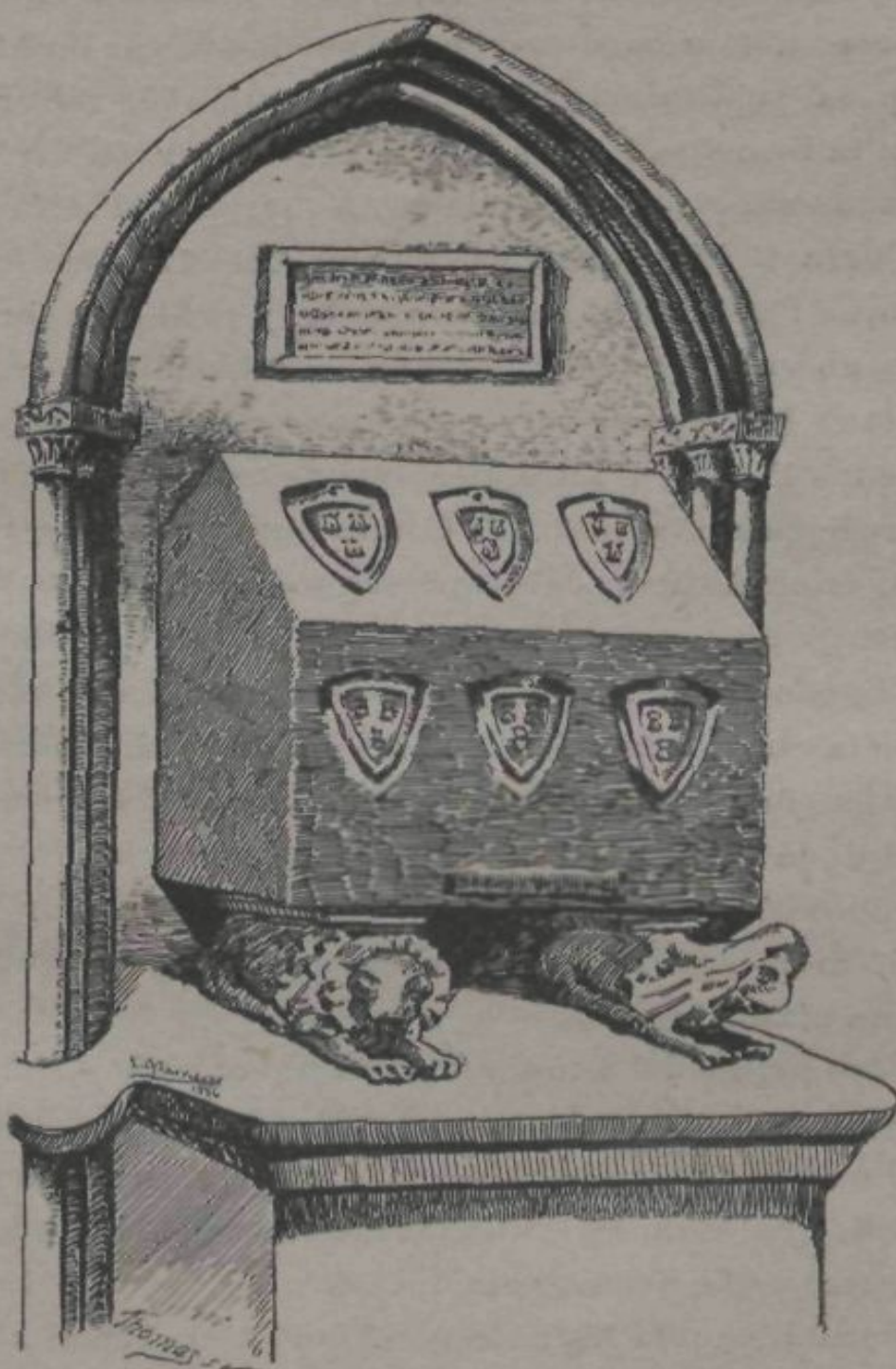
Continuá després lo Sr. de Mercader la restauració de la capella, fenthi construir l' actual campanar seguint l' estil arquitectònich del temple, obríntse per fi aquésta al cult junt ab la de S. Pau en l' estiu de 1869 en la diada dels Sants Apóstols Sant Pere y Sant Pau.

Pera noticias històricas y datos interessants referents al castell de Belloch y á las preditas capellas, se pot veure la *Historia de las capillas de los Santos Apóstoles Pedro y Pablo que hoy existen en el castillo de Belloch situado en el Vallés*, obreta publicada per l' actual Sr. Comte ab gran aplech de noticias tretas del arxiu de sa família, cuidadosament conservat y ordenat per dit senyor; qual treball es

de molt agradable lectura per l' estil clar y elegant en que està escrit.

S' entra á la indicada capella de Sant Pere per un portal baix y rodó que comunica ab la casa. Aquesta es de moderna construcció y edificada sens dupte damunt las ruinas del antich castell unintla á la capella, la qual s' alsa-ria antigament aislada en lo recinte fortificat del meteix castell. Lo conjunt de la capella es sever. Las fermas y lli-sas parets, que mideixen mes d' un metre de gruix, s' unei-xen en feixuga volta de canó, y la misteriosa llum que rép per un sol finestral contribuheix á infundir en ella religiositat y misticisme. Altre finestral s' obra ademés en una de las parets laterals, mes avuy no dona llum per co-municar ab las dependencias de la casa. S' aixeca en lo petit presbiteri l' altar major y altres dos mes xichs als costats. Lo retaule major, obra del sigle XVI, fou rega-lat á la capella per un dels senyors de Belloch, quals escuts d' armas se troban als costats del meteix. Conté alguna pintura d' apreciable mérit. Antigament omplian lo presbiteri nombrosas pinturas, las que 's reduhiren á cendra quan fou incendiada la capella. Destacan á cada costat de la meteixa, en dos nítxos d' estil ojival, dos bellíssims sepulcres de pedra existents anteriorment en lo claustre de Sant Pau del Camp de Barcelona. Lo de la dre-ta inclou los restos de Guillem de Belloch y los dels funda-dors ó reedificadors del citat monastir de Sant Pau, Guibert Guitart de Belloch y sa esposa Rotlanda. Es de forma comba-da y té al dessobre sis escuts ab los blasons de Guibert Gui-tart, consistentes en tres petxinas en triángul. Te damunt una grossa lápida qual inscripció fou calcada per alguns dels excursionistas. Una petita lápida de marbre empotrada en

lo meteix sepulcre que diu: *Hic jacent monasterii fundato-*

CASTELL DE BELLOCH.—SEPULCRE.

Dibuix de D. Enrich Masriera, d'un croquis de D. Joaquim Olivé.

res, es moderna, mes igual en tot à la anterior desapare-

guda. Lo sepulcre de la esquerra es lo de Bertran de Belloch y sa familia, mort en 1279, segons indica la lápida que ostenta feta construir nova per lo senyor de Mercader, pera substituir la desapareguda també, fent copiar exacta la inscripció de la antiga é imitar en un tot lo corresponent caràcter de lletra. Aquesta lápida fou calçada pera 'l Museu de la Associació. Lo sepulcre es igual que l' altre, de forma combada, y té al dessobre tres escuts ab vuit pàns, escut d'armas del noble senyor allí sepultat. Los expressats sepulcres están sostinguts per dos lleons l' un, y l' altre per curtas columnetas, tot fet construir per l' actual Sr. Comte imitant lo gust de la época, en substitució dels que segons sas noticias devian existir.

En lo centre de la capella una esculpturada llosa de pedra, en la que hi campejan los blasóns de las distintas branques de las familias Belloch y Mercader, indica lo panteón actual de la familia del Sr. Comte.

Lo chor s' alsa damunt la porta d' entrada; es de construcció molt més moderna que la capella y está sostingut per una aixafada volta.

En las parets del temple nos feu notar lo Sr. Comte distintas senyals de consagració.

Tal es tot lo mes notable que inclou la casa payral de Belloch, qual nom vá enllassat moltes vegadas ab las gloriosas gestas de nostra patria.

A poca distancia del castell, al fons d' una petita vall y en lloch agradós y bell, s' hi troba una font mineral. La espessor de la arbreda y la atapahida catifa que forma l' herbam, junt ab lo continuat cantar de la aucellada, fán aquell lloch delitosíssim y la imaginació y l' esperit se

trasportan á las espessas vernedas, verts y florits prats de Camprodon y Cerdanya.

Tregué lo Sr. Bordas ab ajuda del pinzell una vista de la torra del homenatge, y los Srs. Tàmaro y Olivó alguns dibuixos dels sepulcres de la capella de Sant Pere.

Abans de sortir de sa casa nos obsequiá lo Sr. Comte, usant de sa natural y franca amabilitat, ab un espléndit dinar, en lo qual hi regná la major cordialitat y animació, traduhida al finalisar las postres en entussiasistas brindis dedicats á la antiga y distingida casa de Belloch; á las ilustres senyoras de tan noble familia; á la verdadera aristocracia catalana en sas relacions ab lo catalanisme; als fins enlayrats y práctichs de nostra Associació; á la unió de totas las clases de la Societat y de tots los partits polítichs davant del expressat objecte; al foment de las excursions y de la afició á visitar y á coneixer las bellesas de nostra patria; á la conservació d'aquestas meteixas bellesas, y altres tan expressius com entusiastas. Los termená lo Sr. de Belloch manifestant la satisfacció que sentia en pertanyer á nostra Associació, dirigi amables llohansas á la meteixa y demostrá una vegada mes en sas paraulas sos sentiments patriótichs, son amor á las cosas de la terra y sos propósitos encaminats á enaltir y procurar sempre la conservació dels recorts histórichs y dels monuments y joyas artísticas-arqueológicas de la meteixa.

Sortirem de Belloch al objecte d'anar á visitar los monuments del plá Marsell y de Vilalba Sasserra. Nos internarem en un espés bosch de pins, que atravessárem fins á la estrebació de la serra, ahont vegérem ja al fons lo citat plá Marsell, vall fértil, regada per lo riu Mogent. Baixárem de la serra y nos hi dirigirem. Al peu de la meteixa

y en mitj d' una vinya 's troba lo *cromlec* descrit per lo Sr. Comte de Belloch en la conferencia abans dita. No 'm

VILALBA SASSEIRA.—DOLMEN.

Dibuix de D. J. Morell, d' un croquis de D. Joaquim Olivé.

detindré donchs á descriurel, porque fora tasca inútil y sobrerera y difícil pera mi després d' haverho fet lo dit se-

*nyor tan detalladament. En molt mal estat resta aquesta notable antigüetat y perduda complertament la forma de lo que fou. Avuy sas pedras están caigudas, mitj soterradas ó escampadas. En altre temps, no fa molts anys, segons sembla, quan en lloch de la vinya que l' envolta, en peu sencer encara en mitj del círculo lo *dólmen* ó cambra funerària, estaria ombrejat per la espessa pineda, los vells roures ó las corcadas alzinass, infundiria misteriosa emoció, traduhida bellament pel rustech poble en fantásticas tradicions doll de inacabable romanticisme y poesia.*

Atravessárem lo riu Mogent, deixant á la esquerra la vila de Cardedeu. Seguírem per accidentat camí en mitj de boscos, vinyars y fértils camps de sembradura. Al lluny com vaporosa ilusió vegérem destacar-se dessobre un petit tossal lo castell de La Roca, ab sas poéticas ruinas. Deixárem després lo poble de Llinás ahont deviam retornar, y seguint per una boscuria espessa, y ahont s' alsa gegantina pineda, arribárem al lloch ahont está situat l' altre monument megalítich conegut ab lo nom de *Pedra Arca*. En mitj del bosch, quasi amagada per la arbreda, notárem en lo camí una senzilla, empero elegant creu de pedra d' estil gótic, reforsada en son partit nús per una gafa de ferro pera assegurar sa conservació, circumstancia molt digna d' esser notada y enaltida.

Llarch rato passárem examinant lo *cromlec* que al enfront teniam. Está en molt mes bon estat de conservació que l' anteriorment visitat, donchs si bé las pedras que forman lo círculo están també quasi enterradas, lo *dólmen* se presenta complert y desembrassat y 's notan en una de sas pedras caràcters primitius. Apuntadas ja las dimensions de las pedras, la orientació del monument, las tradi-

cións y los detalls pertinents en la memoria llegida per lo Sr. de Belloch en la conferencia citada, m' abstindré com he indicat abans d' entrar en pormenors. Treguéren dibuixos del *cromlec* y desde diferents punts de vista, los senyors Olivó, Tallien de Cabarrús y Tàmaro. No lluny d' aquest monument notàrem dessobre una petita elevació de terra una colossal pedra que media 2'65 metres de llargaria per 1'52 d' ample y 0'30 d' espessor ó gruix. Opinàren alguns si inclouria tal vegada un *tumulus*, mentres altres creguéren esser mes bé un bloc erràtic del període glacial.

Crech que seria molt convenient que usant del coneixement del país y de la influencia y protecció que sens dupte concediria l' entussiasa é ilustrat Sr. Comte de Belloch, se practiquesen treballs serios d' investigació prop d' aquelles remotas antigüetats, treballs que podrian donar resultats molt fructífers pera 'l coneixement de las mes llunyanas épocas de la historia de nostra terra.

Retornàrem á Llinás, ahont hi arribàrem al molta anterioritat á la hora en que deviam pendre 'l trén pera retornar á Barcelona. Ab tal donchs d' aprofitar lo temps nos dirigirem á lo que n' anomenan en la població lo *Castell nou*, pera distinguirlo sens dupte de las ruinas del antich castell, situadas en un proper puig. Lo *Castell nou* era la maysó senyorial de la noble familia dels Corberas. Pertanyia últimament al marquès d' Ayerbe, qui 'l vengué á varis particulars que son avuy sos actuals possehedors.

Es un soberch y magestuós casal del segle xvii. Alsat á quatre vents en lloch adjunt á la població y un xich mes enlairat que ella, per qual motiu la domina, imposa per sa grandesa y severitat, per mes que la destrucció causada

per las guerras y sobre tot per lo punible abandono de sos tradicionals possehedors, hi hagi estampat marcadament sas petjadas. Las sortidas torras de defensa, de sos quatre ànguls, han sigut desfiguradas y convertidas en dependencias de la casa. Sols ne quedan lleugeras senyals dels matacáns que en lo cos central de la fatxada, damunt del portal, defensavan la entrada. En bon estat de conservació está encara, en cambi, lo grandíós escut d' armas, de pedra, colocat damunt del aixafat portal rodó d' entrada. Está magníficament, y ab pulcritut y riquesa de detalls, esculpturat. Lo portal es verament lo d' una fortalesa; baix, feixuch y de punt rodó, construït ab grossas pedras corvas ó adovelladas.

Magestuós y sever es lo pati interior. A la dreta de la entrada un espayós porxo de tres arcadas,—de las quals la central es per demés atrevida per lo pes que sosté en sa ampla extensió,—precedeix á la escala, ampla y régia, desappareguda avuy la barana, que seria tal volta abans son mellor adorno. Una espayosa galeria, ab senzilla y seria columnata, segueix á la escala, la qual vé formada per sis arcadas y alsada dessobre lo porxo d' ingrés.

Grandíós en extrém es lo saló principal y bastant notable l' enteixinat de fusta de son sostre format per sis grans compartiments. Se destacan en los escuts d' armas pintats en las parets los corbs emblema dels Corberas. Aquest saló serveix avuy, entre altres mes baixos usos, pera sala de ball de la població.

Tristas reflexions nos assaltáren al recorre las despulladas estancias del casal, y 'ns semblava mentida que hi pogués haverhi qui oblidant ó despreciant la memoria de sos nobles progenitors, tingués cor pera vendre y abando-

nar mansions venerables, recort de gloriosas generacions passadas; y no estranyárem tant, llavors, que tropells de poble ignorant é inconscient, cometin algunas voltas, en moments de febrosa exaltació, profanacions artístiques y enderroquin monuments valiosos, si tant poch respecte aquets mereixen á n' aquells, que heredantlos d' ilustres passats é incluint per tant un munt d' històrichs recorts de sa nissaga, los abandonan ó venen; y los venen tal vegada per un ínfim preu.

Los sóns y festivals del flaviol y 'l tamborino, que recorren la població convidavan á fadrins y minyonas á las balladas, nos atraguéren als finestrals desde ahont bell cop de vista s' ovira. Llavors davant l' entusiasme de mos companys, comentant las pintorescas costums de la terra, esmentant heróicas gestas de la patria ó be dibuixant ó examinant detalls artístichs apreciables; vaig esmentar las circumstancias de la excursió y tot lo en ella vist y observat, y recordí que felisment hi havia encara veritable noblesa, distingida aristocracia catalana que no sols s' esmera en conservar los recorts monumentals é històrichs de sos majors y las saludables tradicions que 'ls meteixos los hi llegaren, si que també s' interessa en lo renaixement de nostra terra y 's desvetlla per la investigació de sas desconegudas ú oblidadas bellesas; y lo cor se m' aixamplá, y benehint desde 'l fons de mon ánima á n' aquesta ilustre aristocracia, honra y honor de la terra que 'ls hi es mare, vaig sentir un sentiment de llástima y vergonya tant sols per aquella que caduca, y degenerada, oblida son passat y son origen y menysprea los restos de sa anterior grandesa enclotada en un abisme de dissipacions y de plahers.

Mentres estavam recorren l' edifici pera examinar si in-

cluïa alguna altra particularitat digne de notarse, Sr. Tàmaro tregué dibuixos del pati interior del edifici y del bell escut d' armes de la portada.

Aquest casal ha representat important paper en totes las lluytas civils de nostra terra en lo present sigle, servint ja de fortificació, ja d'hospital d' armes. A éll fou transportat bastant mal ferit lo general Prim quan era tant sols oficial de *miquelets*.

Desde 'l *Castell nou* nos dirigirem á la estació del ferrocarril pera esperar lo tren, y aquest nos dugué més tart á Barcelona, ahont arribárem á las 8 del vespre. Durant lo trajecte se féren vots pera la prosperitat de la Associació y se comentá lo satisfactori resultat d' excursió tant notable, en la que á més d' examinar-se antichs restos monumentals de la edat de pedra, dignes de peculiar estudi, y despallas de monuments venerables de més proximas generacions; s' havia observat de prop l' amor de nostre digníssim associat lo Il·tre. Sr. Comte de Belloch á las glories y bel·lesas de Catalunya y son constant afany *en recullir, restaurar é investigar tot quant digne d' ésser estudiat y resguardat ne sia*. No acabaré sens fer constar aquí un ferm y expressiu vot de gracias á dit senyor per haver iniciat excursió tant bella y especialment per los fins obsequis ab que distingí als concurrents á la mateixa; y al ferho aixís estich segur d' interpretar la intenció y lo desitj, no sols dels individus que á la expressada excursió assistiren, sino de la Associació en general.

CÈSSAR AUGUST TORRAS.